

Edisyong Hiligaynon

**MGA
KRIMEN
SA GERA
SANG AFP KAG PNP**
sa idalom sang Geneva Conventions kag CARHRIHL

Oktubre 29, 2022

Pangbukas

Ang “Mga Krimen sa Gera sang AFP kag PNP” espesyal nga report sang Ang Bayan bahin sa mga paglapas sang Gubyrno sang Republika sang Pilipinas (GRP) sa mga internasyunal nga layi sa gera nga nakasaad sa mga Geneva Conventions kag mga protokol sini kag probisyon sang Comprehensive Agreement on Respect for Human Rights and International Humanitarian Law (CARHRIHL).

Sakup sang report nga ini ang mga kaso sang wala sang patugsiling sa layi nga pagpamatay sang Armed of the Philippines (AFP), sang Philippine National Police (PNP) kag mga armado nga ahente sang GRP batuk sa mga sibilyan, *non-combatant* kag *hors de combat* (mga kombatant nga wala sa kahimtangan nga magbato) nga pwera sang armadong kaaway sini, partikular na ang mga katapu sang Partido Komunista ng Pilipinas (PKP), Bagong Hukbong Bayan (BHB), kag National Democratic Front of the Philippines (NDFP).

Ang mga kaso nga ini sang mga pagpatay kabahin sang masobra nga mas madamo nga kaso nga kriminal kag paglapak sa mga tawhanong kinamatarung nga imbolbado ang AFP kag PNP. Wala nasakup sang report nga ini ang ginatos nga kaso sang direkta nga atake batuk sa mga sibilyan kag sa ila mga komunidad nga ginahimo sa dalagan sang gera kontra-insurhensya.

Katuyuan sang report nga ini nga ibuyagyag kag pakamalauton ang mga malala nga paglapas sang GRP kag AFP sa mga pagsulundan sa gera sa paglunsar sini sang brutal nga gera batuk sa pumuluyo. Pagkilala man ini sa pagkabaganihan sang mga ginpatay nga rebolusyonaryo, nga nanindugan kag naghimakas para sa kahilwayan sang banwa halin sa imperyalistang kadena kag para sa katarungan pangkatilingban. Kabahin ini sang nagapadayon nga singgit kag pagbato para sa hustisya.

Ini pauna nga edisyon sang report. Padayon pa nga ginatipon kag ginasayasat sang Ang Bayan ang iban pang mga datos kag report.

Kahimtangan sa nagligad nga 6 ka tuig

Sa nagligad nga masobra anum ka tuig, indi magnubo sa 101 nga aktibo kag retiradong katapu sang PKP, BHB, mga konsultant kag tinawo sang NDFP kag upod nila nga mga sibilyan nga nadakup, pilason o wala sa kahimtangan nga magbato, ang lapas sa layi nga ginpatay sang mga armadong pwera sang GRP.

Nagsingki ang amo nga mga pagpamatay halin 2020, sa panahon nga ginpaidalom sang sadto rehimeng US-Duterte ang bilog nga pungsod sa hugot nga *lockdown* sang militar kag pulis. Nagapadayon kag labi pa nga nagasingki ang polisiya nga ini sang wala patugsiling nga pagpatay. Sa listahan sang Ang Bayan, pinakamadamo ang nalista nga ginpatay halin Enero tubtob Oktubre subong nga tuig (29), masunod sadtong 2021 (26) kag 24 sadtong 2020. Ginakilala bilang mga myembro sang Partido ang 23 sa ila, samtang 66 ang aktibo kag daan nga myembro sang Bagong Hukbong Bayan.

Tuig	Biktima
2017	5
2018	11
2019	6
2020	24
2021	26
2022	29

Treynta'y kwatro sa mga ginpatay indi kombatant, kag 44 ang *hors de combat*, o kombatant nga wala na sa kahimtangan magbato. Sa mga *hors de combat*, 22 ang pilason sa inaway (WIA, *wounded-in-action*) nga “dalayon nga ginpatay” imbes nga dakpon kag atipanon. Disenwebe naman sa indi kombatant mga katapu sang Partido kag NDFP nga indi direkta imbolbado sa armadong inaway o wala sa patag-awayan. Napulo sa ila ang may uyat sadto sang mga dokumento sang Joint Agreement on Safety and Immunity Guarantees (JASIG) nga nagapakilala sa ila nga mga konsultant sang NDFP sa sugilanon pangkalinungan. Sa mga sibilyan, 20 mga retirado na sa Partido kag BHB kag lunsay mga tigulang na.

Tanan sila wala patugsiling sa layi nga ginpatay (*summarily executed*) sang mga armadong ahente sang estado. Ang 32 sa ila gindakup, sikreto nga ginhunong, kag ginpaidalom sa tortyur antes patyon. Nalista ang

Petsa	Biktima	Lugar
2020-02-13	3	Namatican, Santa Lucia, Ilocos Sur
2021-05-21	3	Macabling, Sta. Rosa, Laguna
2022-04-06	4	Tikalaan, Talakag, Bukidnon
2017-07-28	4	Trece Martires, Casiguran, Sorsogon
2022-07-06	4	Santol, Binalbagan, Negros Occidental
2021-09-30	4	San Pablo, Manapla, Negros Occidental
2018-08-15	7	Barangay Atabay, San Jose, Antique

anum nga masaker kon sa diin 29 ang biktima.

Sa report nga nakalap sang Ang Bayan halin sa nagkalainlain nga yunit sang Partido kag BHB, pinakamadamo ang mga biktima sa isla sang Negros (17), masunod ang Bicol (16), North Central Mindanao (12), Panay (11), Southern Mindanao (9) kag Eastern Visayas (8). Ang listahan nga ini ginakumpleto pa. Ginalauman pa nga magsulod ang iban pang report halin sa mga lugar nga labing militarizado kag mabudlay ang ilig sang impormasyon.

Masobra katunga (53) sa mga ginpatay ginpaggwa nga napatay sa mga armadong inaway (*killed-in-action*) kag 12 ang ginsiling nga “nagbato” samtang “ginserbihan sang mandamyento”. Halos tanan sila gintamnan sang pusil, eksplosibo, mga “subersibo nga dokumento” kag kon ano-ano pa nga “ebidensya” agud tabunan ang ginhimo nga krimen. Indi magnubo sa anum ang ginpailisan pa agud maggwa nga ara sa inaway.

Sa madamo nga kahigayunan, ginpalapta sang AFP ang retrato sang ila mga duguon nga bangkay sa *social media* para ila tamayon kag pagapyestahan. Madamo nga kahigayunan nga dali-dali nga gin-embalsamar, ginpalubong o ginpa-cremate (ginhimo nga abo) ang ila mga bangkay nga wala sang pagpahibalo sa tagsa-tagsa nila nga mga pamilya. May ara man nga mga bangkay nga “gina-hostage” sang militar kag ginapabudlayan ang pamilya nga kuhaon.

Paglapas sa mga aplikable nga layi sang gera

Lapas ang tanan nga mga nasambit nga insidente sa ibabaw sa mga pagsulundan sa gera nga ginasaad sa mga Geneva Conventions kag mga katuwang nga protokol sini nga nagaamlig sa kinamatarung sang mga tawo sa panahon sang gera, lunsay sang mga kombatant kag sibilyan. Lapas man ang mga ini sa CARHRIHL sa tunga sang NDFP kag sang GRP.

Geneva Conventions

Aplikable kag may gahum sa subong nga gera sibil sa Pilipinas ang Geneva Conventions. Pirmado ini sang GRP, lakip ang tatlo ka protokol sini kag duha nga dugang nga kasugtanan angut sa pag-amlig sa mga bata sa gera. Nagsumiter naman ang NDFP sang deklarasyon sang pagkilala sa mga Geneva Conventions sang 1949 kag Protocol I sadtong Hulyo 5, 1996 sa upisyal nga talaguan sini, ang Federal Council sang gubyrno sang Switzerland.

Sa bahin sang NDFP, ginapakilala sini ang kaugalingon bilang “upisyal nga awtoridad nga nagatiglawas sa pumuluyong Pilipino kag mga organisadong pwersa sa pulitika sini nga nagasulong sang armado nga rebolusyonaryong paghimakas para sa pungsodnon nga kahilwayan kag demokrasya, bilang pagpatuman sang kinamatarung sa kaugalingon-nga-determinasyon nga sakup sang Artikulo 1, parapo 4, sang Protokol 1 batuk sa nagapadayon nga mga sangkap kag elemento sang dominasyon nga kolonyal kag batuk sa pungsodnon nga pagpamigos, lakip ang sobinismo kag rasismo, nga nagabiktima sa bilog nga pungsod nga Pilipino kag partikular sa mga minorya sang Pilipinas.”

Sa pagpasulong sini sang armadong inaway, ginapahibalo kag ginahanas sang NDFP ang mga upisyal, kumander kag hangaway sang BHB sa mga pagsulundan sang sibilisado nga gera. Sa kamatuoran,

madugay na nga ginatib-ong sang BHB ang amo nga pagsulundan sa pagsunod sini sa Tatlo ka Punto sang Disiplina kag Walo ka Bagay nga Dapat Tandaan sang BHB, nga mga pagsulundan kon usisaon mas mataas kag mas malapad pa sa mga Geneva Conventions. Ang deklarasyon sang NDFP amo ang pag-ako sini sang mga kinamatarung kag obligasyon pareho nga may ara ang GRP sang magpirma ini sa pareho nga mga pagsulundan sa gera. Ginakilala sang NDFP nga dapat pareho magsunod ang GRP kag NDFP sa mga pagsulundan nga ini.

Sa deklarasyon man nga ini, maathag nga ginapresentar sang NDFP ang mga lehitimong target sang gera: ang mga pwersa sang militar, pulis, paramilitar kag mga gaway sini sa paniktik. Maathag nga indi sini target ang mga alagad sa burukrasya sibil sang GRP, luwas kon kabahin sila sa mga una nga nasambit.

Sa sini, tanan nga madakup sang NDFP nga tinawo sang militar, pulis, paramilitar kag iban pang armadong pwersa sang GRP ginabilang sini mga bihag sa gera kag ginaduso sini nga kabigon kag kilalahon man sang GRP ang kinamatarung sang tanan nga madakup sini nga tinawo sang BHB kag tanan nga mga pwersa nga ginatiglawas sang NDFP bilang mga bihag sa gera.

CARHRIHL

Pareho nakapirma ang GRP kag NDFP sa CARHRIHL. Ini amo ang kasugtanan nga ginhimo paagi sa sugilanon pangkalinungan kag ginpirmahan sang prinsipal sang NDFP nga si Mariano Orosa sadtong Abril 10, 1998 kag prinsipal sang GRP nga si Joseph Estrada sadtong Agosto 7, 1998.

Isa sa mga katuyuan sang kasugtanan nga ini ang “palig-unon kag ipatuman ang mga pagsulundan sang internasyunal nga makatawo nga layi agud maamligan ang populasyon nga sibilyan kag mga indibidwal nga sibilyan, subong man ang mga tawo nga indi direkta nga kabahin o nag-untat na sa pag-entra (o wala sang kapasidad nga mag-entra) sa armadong inaway, lakip ang mga tawo nga gindingutan sang ila kahilwayan sa mga kabangdanan nga may kaangtanan sa armadong

inaway (o mga bihag sa gera).”

Ginpamatud-an na sa praktika ang istrikto nga pagsunod sang BHB sa mga pagsulundan nga ini. Sa mismo nga lugar sang inaway, nagahatag ang BHB sang panabang sa mga pilason. Ginaamligan sini ang kinamatarung sang mga bihag sa gera kag makatawo sila nga ginatrato. Makapila ka beses man nga naghilway ang NDFP sang mga bihag sa gera sa makatawo nga kabangdanan kag nagahulag para siguruhon nga areglado kag luwas ang ila paghilway. Nakipag-angut ini sa International Committee of the Red Cross (ICRC) para siguruhon ang areglado kag luwas ang mga paghilway.

Gintukod ang Joint Monitoring Committee (JMC) bilang mekanismo para ipatuman ang CARHRIHL. Ini ang “magabaton sang mga reklamo sang kuno paglapas sang tawhanon nga kinamatarung kag internasyunal nga makatawo nga layi kag tanan nga nagakaigo nga impormasyon kag magtigayon sang mga hingyo o rekomendasyon para sa implementasyon sang Kasugtanan (CARHRIHL).” Sadtong Enero 21, 2017, ginpirmahan sang GRP kag NDFP ang mga pagsulundan para sa lubos nga operasyon sang JMC sa idalom sang CARHRIHL, antes makaisa nga bahin nga ginbasura sang sadto rehimeng Duterte ang sugilanon pangkalinungan. Bisan pa man, nagapabilin nga may epekto ang kasugtanan nga ini, pareho sang iban pa nga nauna nga mga kasugtanan.

Sa tanan nga kasugtanan nga ini, makabig nga mga kombatant ang tanan nga mga hangaway sang BHB bilang armado nga hangaway nga nakapaidalom sa NDFP. Angkon nila ang kinamatarung nga magpasakup sa armadong inaway. Sa mga kahigayunan nga madakup sila sang mga pwersa sang GRP, may ara sila sang kinamatarung nga maghatag-proteksyon sa ila kabuhi kag mga kinamatarung sandig sa mga pagsulundan sang internasyunal nga makatawo nga layi.

Bilang mga bihag sa gera, indi sila pwede silutan bangud sa ila direkta nga pagpasakup sa armadong inaway. Indi sila dapat kasuhan sang mga kaso kriminal kag bistahon sa mga ini.

Hayag nga ginadumili ang pagpatay, pagtortuyur, mutilasyon, brutal nga

pagtrato, pagpakahuya o *degrading*, pagpang-*hostage* kag indi patas nga pagbista sa ila. Kinahanglan hatagan sila sang pagkaon kag mainom. Kinahanglan hatagan sila sang akses sa ligal nga representasyon kag sa ila mga mahal sa kabuhi. Obligasyon nga tatapon ang mga may balatian. Ang tanan nga indi sarang maatipan kinahanglan gilayon nga hilwayon.

Indi kinahanglan nga kilalahon sang nagdakup nga pwersa ang awtoridad o gubyerno nga ginapasakupan sang nadakup nila nga mga kaaway nga kombatant. Indi man kinahanglan nga myembro sila sang regular nga hangaway basta maathag nga ginatuhay nila ang ila mga kaugalingon sa mga sibilyan. Tubtob nga nagasunod ang pwersa o awtoridad nga ginapasakupan nila sa apat nga kundisyon sang internasyunal nga layi kag nagakilala sa mga pagsulundan sang gera, igahatag sa ila ang mga proteksyon sandig sa apat nga ara sa Geneva Conventions kag mga protokol sini.

Ang mga pagpatay, pagpamintas, iligal nga detensyon kag iban pang sistematiko kag malala nga paglapas sa mga pagsulundan sa gera mahimo nga ipasaka sa mga internasyunal nga korte.

Mga krimen sa gera sang AFP-PNP kag GRP

1) Pagpatay sa mga gindakup

Alas-8 sang gab-i sang Oktubre 29, 2021 gindakup sang mga tinawo sang 403rd IB sanday Ka Oris (Jorge Madlos), pungsodnon nga tagapamaba sang BHB, kag ang medik nga si Eighfel dela Peña samtang nagabyahe padulong sa Sayre Highway halin sa Barangay Poblacion, Impasug-ong sa Bukidnon. Sa masunod nga adlaw pa gin-anunsyo sang AFP ang pagkapatay kanday Madlos kag Dela Peña. Ginpaggwa sila nga napatay sa isa ka engkwentro mga alas-11 sang aga, sa Sityo Gabunan, Barangay Dumalaguing sa pareho nga banwa, 15 oras pagkatapos sila dakpon. Nangin target sang *aerial strike* nga naglawig sang isa ka oras ang sityo nga ini sang kaagahon sang Oktubre 30. Paggwa sang sonang gerilya si Madlos para magpalantaw sa iya ginabatyang nga balatian. Ginreport nga nadula ang duha ka

drayber nga nagdul-ong kanday Madlos.

Pagkalipas sang halos isa ka tuig, sa halos pareho nga lugar, gindakup kag ginpaggwa man nga napatay sa inaway ang anak kag umagad nga babaye ni Madlos nga sanday Vincent Isagani Madlos kag Glory Vic Belandres. Gindakup ang mag-asawa malapit sa Atugan Bridge sa Impasug-ong sadtong Septyembre 3, 2022 mga alas-10 sang aga. Ginpaggwa sila nga napatay sa isa ka engkwentro sa Barangay Kapitan Bayong sa pareho nga banwa sang hapon sa amo nga adlaw. Paggwa man sang sonang gerilya ang bata nga Madlos para ipabulong ang pilas nga naangkon niya sa isa ka nauna nga inaway. Sa mga laragway nga ginpalapta sang militar sa internet, makita nga nakasuksok pangbyahe ang duha (puti nga t-shirt, delarago nga maong kag puti nga *rubber shoes*).

Sa Barangay Carabalan, Himamaylan City, Negros Occidental, nadakup antes dalayon nga ginpatay sang mga tropa sang 94th IBPA si Juanito Magbanua (Romeo Nanta) sa ginteneran niya nga balay sadtong Oktubre 10, 2022. Bisan wala sang yunit sang BHB sa lugar sang natabuan, ginpaggwa sang AFP nga si Magbanua, tagapamaba sang BHB-Negros, “napatay sa inaway”.

Amo man ang ginhimo kay Juanita Dore, isa ka retirado nga katapu sang Partido nga maluya na kag may ginabatyag nga balatian. Gindakup kag ginpaggwa nga napatay siya sa isa ka engkwentro sadtong Pebrero 14, 2020 sa Malabuan, Makilala, North Cotabato. Tadtad sang bala ang iya lawas. Isa ka kaso pa ang ginhimo kanday Floreta Ceballos kag Wilfredo Fuentes, nga nadakup samtang ara sa byahe, gintortyur kag ginpaggwa nga napatay sa engkwentro sadtong Disyembre 19, 2021 sa San Pablo, Manapla, Negros Occidental. Tadtad sang bunong ang dughan, basag ang bagol kag madamo nga pilas ang mga braso ni Ceballos. Agi man sa bangkay ni Fuentes ang marka sang pagpaantus.

2) Madamuan nga pagpatay/masaker

Nagakatulog sa isa ka balay sa Barangay Atabay, San Jose, Antique sa Panay ang pito-ka-tawo nga komite sa propaganda sang NDF-Panay

sadtong Agosto 15, 2018 sang pangluthangon sila sang mga elemento sang 301st IBde, 61st IB kag mga pulis sang prubinsya. Pagkaaga, ginpaggwa sang militar kag pulis nga “nakigbayluhanay sang lupok” ang pito nga sanday Felix Salditos, Eldie Labinghisa, Jason Talibo, Jayson Sanchez, Peter Mecenas Jr, Karen Ceralvo kag Liezel Bandiola. May mga igo sang bala sa guya kag ulo si Ceralvo, samtang basag ang ulo ni Bandiola dulot sang mga igo sang bala. Ara sa lugar ang pito agud magtigayon sang pagpanalawsaw kag pagsulat. Apat sa ila kilala nga mga mamalaybay, kag isa, si Salditos kilala sa iya mga obra nga biswal bilang si Mayamor. Indi sila armado. Ginkilala sila bilang Antique 7.

Nagapangape naman sanday Andres Hubilla kag Miguel Hamor, kag ang mangunguma nga si Arnel Borres kag mangingisda nga si Dick Laura sang pangluthangon sila sang mga suldado sang 31st IB sa Sityo Namuro, Purok Trece Martires, Casiguran, Sorsogon sadtong Hulyo 28, 2017. Sa report sang Karapatan-Bicol, ginsaysay sang mga residente sang Sityo Namuro nga antes ang masaker, may mga tsekpoynt na sa lugar nga ginatawuhan sang mga suldado nga naka-*full battle gear*. Siling nila, nakabati sila sang mga lupok nga naglawig sang lima ka minutos. Ginkatingala sang utod ni Hubilla, nga nag-upod sa imbestigasyon sang pulis matapos gid ang masaker, nga may uyat nga pusil nga wala sang magasin sa iya natuo nga kamot ang iya utod, nga sa pagkamatuod walis ini.

Sa isla sang Negros, walo ang biktima sa duha ka insidente sang madamuan nga pagpatay sang mga Pulang hangaway nga wala na sa kahimtangan nga magbato. Ginpatay sanday Marilyn Badayos, Rudy Carbajosa, Ronilo Desabille kag Rufino Bocaval sadtong Septyembre 30, 2021 sa San Pablo, Manapla, Negros Occidental. Nagapaayo sila sa balatian nga trangkaso sang sudlon kag pangluthangon sila sang mga suldado sa ginateneran nga balay. Subong man ang kaso nanday Nikka dela Cruz, Roel Ladera, Alden Rodriguez kag Roel Deguit, lunsay may balatian, nga wala patugsiling nga ginpatay sadtong Hulyo 26, 2022 sa Santol, Binalbagan sa pareho nga prubinsya.

Sa Talakag, Bukidnon sadtong Abril 6, 2022, gindakup sang mga elemento sang 1st Special Forces Battalion ang apat nga hangaway nga

nagdesisyon nga indi magbato para likawan ang halit sa mga sibilyan. Aga sang gindakup kag ginsakay sa duha ka pribado nga salakyan paggwa sang Barangay Tikalan sanday Carlicio D. Sumalinog, Jovilito Pontillas, Gary Juliana kag Jelly Sugnot. Pagkahapon, liwat sila nga ginbalik sa amo nga barangay kag didto ginpatay. Ginpaggwa nga napatay sila sa isa ka peke nga engkwentro mga alas-6 sang gab-i sa adlaw man nga ina. Duha ka bulan nga nagabusong si Sugnot sa panahon nga ina.

3) Pagdukot, ilegal nga detensyon kag tortyur

Ulihi nga nakita ang mag-asawa nga Antonio Cabanatan, 74, kag Florenda Yap, 65, lunsay retirado nga mga katapu sang Partido, sadtong Oktubre 2020 sang maghalin sila sa ginateneran nila nga balay sa Metro Manila. Tatlo ka bulan pagkatapos sini, gintuhaw sila nga patay na sa isa ka *safehouse* sang militar sa Botong, Oton, Iloilo sadtong Disyembre 26, 2020. Tadtad sang bunong ang mga lawas sang duha ka tigulang kag mga marka sa liog kon sa diin ginkuga si Cabanatan. Suno sa mga residente sa lugar, may nag-abot nga *van* sa amo nga balay sadtong gab-i sang Disyembre 25 kag naghalin man pagkatapos sang pila ka oras. Masunod nga adlaw, “nalingling” sang nag-agi nga kapitan sang barangay ang bangkay ni Cabanatan nga hungod nga ginbayaan sa atubang sang balay agud makit-an. Ginpaggwa nga biktima ang duha sang pagpangawat kag pagpatay.

Duha ka semana naman nga gintago sang 1001st Bde sang Philippine Army si Ezequiel Daguman, kumander sang BHB sa Southern Mindanao Region kag sakup sang JASIG. Ulihi nga nakita si Daguman sadtong Marso 7 samtang nagabyahe padulong sa isa ka komunidad sa New Corella, Davao del Norte. Pagkatapos manawagan ang NDF-SMR sa militar nga ituhaw kag hilwayon siya, gintuhaw siya nga patay na sadtong Marso 27. Ginpaggwa nga napatay siya sa isa ka engkwentro sa tunga sang BHB kag AFP sa Maragusan, Davao de Oro.

Gindakup man sang mga tinawo sang 88th IB si Pedro Codaste kag upod niya nga si Ka Sandro, sa ginateneran nila nga balay sa Cagayan de Oro City sadtong Enero 19, 2022. Pagkaligad sang anum ka adlaw,

ginpaggwa sila nga “napatay sa inaway” sa Impasug-ong, Bukidnon. Si Codaste konsultant sang NDFP sa sugilanon pangkalinungan kag sakup sang JASIG.

4) Wala patugsiling nga pagpamatay

Wala sang patugsiling nga ginpatay sanday Julius Giron, Ma. Lourdes Dineros Tangco kag Arvie Alarcon Reyes sang salakayon sang militar ang ila ginadayunan nga balay sa Hamada Subdivision, Barangay Queen of Peace, Baguio City sang alas-3 sang kaagahon sadtong Marso 13, 2020. Nagapaayo sadto sa balatian si Giron.

Antes sini, ginpatay sang mga elemento sang estado ang lider sang Partido sa Bicol nga si Alfredo Merilos samtang nagapaayo sa sakit nga alta-presyon kag sa iya nga mata sa isa ka subdibisyon sang Naga City sadtong Marso 15, 2018. Upod man nga ginpatay sang militar ang isa ka sibilyan nga babaye nga si Liz Ocampo.

Sadtong Enero 30, 2019 sa Aritao, Nueva Vizcaya, ginpatay sang militar si Felix Randy Malayao, NDFP *peace consultant* para sa Cagayan Valley, samtang nagakatulog sa bus pakadto sa Baguio.

Nagapaayo sa sakit si Randall Echanis sa ginarentahan niya nga balay sa Novaliches, Quezon City sang patyon siya sang mga militar sang gab-i sang Agosto 10, 2020. Tatlo ka buno sa likod ang naagum sang konsultant sang NDFP kag *deputy secretary general* sang Anakpawis.

Amo man ang kaso sa pagpatay sa mag-asawa nga Eugenia Magpantay kag Agaton Topacio, retirado nga mga lider sang Partido sa Central Luzon, sa ginadayunan nila nga balay sa Angono, Rizal sadtong Nobyembre 25, 2020 sang alas-3 man sang kaagahon.

Ginpatay si Reynaldo Bocala, konsultant sang NDFP para sa Visayas, kag iya nga upod nga si Ka Ramon (Willy Arguelles) sa ginadayunan nga balay sa Pavia, Iloilo sadtong Mayo 28, 2021. Ginpaggwa sang militar kag pulisya nga siya nagbato samtang ginaserbihan sang mandamyento de aresto. Sa pareho man nga adlaw, wala sang kaluoy

nga ginlikida si Fr. Rustico Tan, anay konsultant sang NDFP para sa Visayas, sa ginadayunan niya nga balay sa Pilar, Camotes Island, Cebu. Madugay na siya nga nagapangabuhi nga sibilyan.

Amo man ang kaso sang pagpatay sang mga ahente sang estado sa mag-asawa nga Rodrigo Mejica Lorezo kag Delia Rosco Rotalan, kag Amado kag Maria Norie Adelantar, tanan retirado, nga ginpatay sa duha ka separado nga insidente sa Samar subong nga 2022.

Gintiro man si Alvin Luque kag upod niya nga sibilyan samtang nagakatulog sa ginadayunan nga balay sa San Agustin Sur, Tandag City, Surigao del Sur sadtong Disyembre 10, 2021. Amo man ang ginhimo kay Jhon Niebres (Ka Parts Bagani) Peñaranda nga ginpatay sa Barangay Cannery, Polomolok, South Cotabato sang Agosto 21, 2021, kag kay Dennis Rodinas nga ginpatay sa Sibugay, Cebu sang Oktubre 10, 2021. Bisan mga kumander sang BHB, indi armado kag malayo sa patag-awayan sanday Peñaranda kag Rodinas, sang sila patyon.

5) Pagpatay sa mga nadakup nga pilason kag may balatian

Nadakup sang Disyembre 25, 2021 sa isa ka inaway sa Davao de Oro si Menandro Villanueva, pungsodnon nga kumander sang BHB. Ilegal nga ginkulong si Villanueva sang nagalab-ot sa 12 adlaw antes gin-anunsyo sang 10th ID nga napatay siya sa isa ka “inaway.”

Ginreport nga may pilas lang sa kamot si Kerima Tariman sa inaway kon sa diin siya nadakup sang Agosto 20, 2021 sa Barangay Kapitan Ramon sa Silay City, Negros Occidental, antes siya ginpatay sang mga tinawo sang AFP Kilala nga mamalaybay kag manunulat si Tariman antes siya magdesisyon nga magpultaym sa rebolusyonaryo nga hublag.

Sa Kalayaan, Laguna, naabtan sang militar ang pilason nga si Mario Caraig sa isa ka balay kag didto siya dalayon nga ginpatay sang Agosto 8, 2020, apat ka adlaw pagkatapos ang engkwentro kon sa diin siya pilason. Gindakup man sang mga suldado ang tatlo ka sibilyan nga nagsapupo sa iya sa kampo nila sa Tanay, Rizal.

Sakop, mga ginadumilian kag responsibilidad

Sandig sa mga probisyon sang mga Geneva Conventions kag sang CARHRIHL, sakup sang internasyunal nga tawhanon nga layi ang mga masunod:

- a. mga sibilyan o mga tawo nga aktibo nga kabahin sa mga hostilidad;
- b. mga myembro sang mga armadong pwersa nga nagsurender na o nagsurender na sang ila nga armas;
- k. mga nalakip sa kahimtangan sang *hors de combat* (wala na sa ikasarang nga magbato) bangud sa balatian, pilas o anuman nga kabangdanan;
- d. mga tawo nga gindingutan sang ila nga kahilwayan sa mga kabangdanan nga may angut sa armado nga inaway; kag,
- e. mga paryente kag awtorisado nga representante sang mga tawo nga nasambit sa ibabaw.

Hugot nga ginadumilian sang mga pagsulundan nga ini, bisan san-o kag bisan diin ang mga masunod:

- a. kalakasan sa kabuhi kag pagkatawo, partikular ang pagpatay o pagpanghalit, pagpaidalom sa pisikal kag *mental torture*, mutilasyon, mabug-at nga pagsilut, mapintas o manubo nga pagtratar kag tanan nga ano pa man nga kalakasan kag pagtimalos, upod ang pagkuha sang *hostage* kag mga akto batuk sa pisikal nga kaayuhan, dignidad, panindugan pangpulitika kag iban pang mga tawhanon nga kinamatarung;
- b. pagpasabat sa sin-o man para sa akto nga wala man niya nahimo kag pagsilut sa sin-o man nga wala ginasunod ang tanan nga rekisito sang

nagakaigo nga proseso;

k. pag-obligar sa mga tawo nga gindingutan sang ila kahilwayan sa mga kabangdanan may angut sa armadong inaway, nga maghayag sang impormasyon maluwas sa ila nga identidad;

d. desekrasyon o indi pagrespeto sa bangkay sang mga napatay dulot sang armadong inaway o napatay samtang sila nabilanggo, kag paglapas sa katungdanan nga gilayon nga ihatag ang amo nga bangkay sa ila pamilya o hatagan ang mga ini sang disente nga lubong;

e. indi pagreport sang identidad, personal nga kahimtangan kag sirkumstansya sang isa ka tawo nga gindingutan sang iya nga kahilwayan sa mga kabangdanan nga may angut sa armadong inaway sa mga Partido para matungdan nila ang ila nga mga hilikuton kag responsibilidad;

g. wala pagkilala sa kinamatarung sang paryente kag mga awtorisado nga representante sang isa ka tawo nga gindingutan sang iya nga kahilwayan sa mga kabangdanan nga may angut sa armado nga inaway nga hibal-on kon ang tawo ara sa pag-atipan o nakakulong, kag direkta nga magpangayo o paagi sa mga intermedyaryo nga pareho mabaton-baton para sa areglado kag gilayon niya nga paghilway.

Sa partikular, ang tanan nga mga tawo nga gindingutan sang ila nga kahilwayan sa kabangdanan may angut sa armado nga inaway dapat hatagan sang nagakaigo nga pagkaon kag ilimnon nga tubig kag hatagan sang mga proteksyon angut sa ikaayong lawas kag katinluan, kag ibutang sa hilway nga lugar. Nagakaigo nga impormasyon ang igahatag angut sa mga tawo nga gindingutan sang ila nga kahilwayan. Base sa makatawo kag iban pa nga rasonable nga basehan, sila ikonsidera para sa luwas nga paghilway.

Ang ila nga mga paryente mahimo nga makigbuligay sa ICRC kag iban pa nga makatawo kag/ukon entidad nga medikal para mahimo nila nga magtatap sa mga may balatian kag pilason kag mapatuman nila ang ila nga makatawo nga misyon kag mga aktibidad.

Mga Reperensya:

Treaties, States Parties and Commentaries, Philippines

https://ihl-databases.icrc.org/applic/ihl/ihl.nsf/vwTreatiesByCountrySelected.xsp?xp_countrySelected=PH&nv=4

Philippines, Application of IHL by the National Democratic Front of the Philippines

<https://casebook.icrc.org/case-study/philippines-application-ihl-national-democratic-front-philippines>

Praymer nahanungod sa CARHRIHL, Joint Monitoring Committee kag Joint Secretariat sa JMC, NDFP Human Rights Monitoring Committee, December 2005

GRP NDF seal guidelines for joint monitoring committee, score victory

<https://peace.gov.ph/2017/01/grp-ndf-seal-guidelines-joint-monitoring-committee-score-victory/>

Pulang saludo

Ginahatag sang Partido Komunista ng Pilipinas kag bilog nga rebolusyonaryong hublag ang pagkilala kag Pulang saludo sa mga kaupod nga nag-alagad sa paghimakas para sa pungsodnon nga kahilwayan kag demokrasya. Tubtob san-o ipabilin sila sa handumanan sang pumuluyo. Tubtob indi maagum, padayon nga isinggit ang hustisya.

Edwin Demetera {Ka Duppax} (2017-06-13, Magallanes, Sorsogon), Dick Laura (2017-07-28, Casiguran, Sorsogon), Arnel Borres (2017-07-28, Casiguran, Sorsogon), Andres Hubilla {Ka Magno} (2017-07-28, Casiguran, Sorsogon), Miguel Himor {Ka Billy} (2017-07-28, Casiguran, Sorsogon), Alfredo Merilos {Ka Bendoy} (2018-03-15, Naga City, Camarines Sur), Liz Ocampo (2018-03-15, Naga City, Camarines Sur), Jeric Gestone {Ka Ems} (2018-03-15, Camarines Sur), Felix Salditos {Ka Mayamor/Maya Daniel/Dudi} (2018-08-15, San Jose, Antique), Peter Mecenas Jr {Ka Elton} (2018-08-15, San Jose, Antique), Eldie Labinghisa {Ka Ipo} (2018-08-15, San Jose, Antique), Liezel Bandiola {Ka Mayang} (2018-08-15, San Jose, Antique), Karen Ceralvo {Ka Liway} (2018-08-15, San Jose, Antique), Jayson Sanchez (2018-08-15, San Jose, Antique), Jason Talibo {Ka Bebe} (2018-08-15, San Jose, Antique), Manuel Nacis (2018-12-09, Presentacion, Camarines Sur), Dante Tibagos {Ka Heart} (2019-01-02, Masbate), Randy Malayao (2019-01-30, Aritao, Nueva Vizcaya), Marjun Casal {Ka Hiker} (2019-11-27, Laak, Compostela Valley), Ermin Bellen {Ka Romano} (2019-12-05, Antipolo City, Rizal), Jose Villahermosa (2019-12-05, Antipolo City, Rizal), Lucio Simburoto (2019-12-05, Antipolo City, Rizal), Manuel Magante Gilo (2020-02-06, San Ignacio, Butuan City), Julius Marquez {Ka Goyo} (2020-02-13, Santa Lucia, Ilocos Sur), Ennabel Balunos {Ka Onor} (2020-02-13, Santa Lucia, Ilocos Sur), Ma. Finela Mejia {Ka Ricky} (2020-02-13, Santa Lucia, Ilocos Sur), Juanita Dore {Ka Maring} (2020-02-14, Makilala, North Cotabato), Salvador Nordan {Ka Bulig} (2020-03-06, Catarman, Northern Samar), Julius Giron {Ka Nars} (2020-03-13, Barangay Queen of Peace, Baguio City), Ma. Lourdes Dineros Tangco (2020-03-13, Barangay Queen of Peace, Baguio City), Arvie Alarcon Reyes (2020-03-13, Barangay Queen of Peace, Baguio City),

Lorelyn Saligumba {Ka Farah} (2020-06-04, Baco, Mindoro Oriental), Mario Caraig {Ka Jethro} (2020-08-08, Kalayaan, Laguna), Junior Valdez (2020-08-08, Santa Lucia, Ilocos Sur), Randall Echanis (2020-08-10, Quezon City, (None)), Louie Tagapia (2020-08-10, Novaliches, Quezon City), Dennis Rodinas {Ka Mayen} (2020-10-11, Sibugay, Cebu), Wency Dejucos {Ka Tora} (2020-10-17, Bulan, Sorsogon), Leonido Nabong {Ka Charo} (2020-11-13, Tampilisan, Zamboanga del Norte), Eugenia Magpantay {Ka Fiel} (2020-11-25, Angono, Rizal), Agaton Topacio {Ka Boy} (2020-11-25, Angono, Rizal), TNU {Ka Sarge} (2020-12-02, Lake Sebu, South Cotabato), Romeo Libron {Ka Melvin} (2020-12-02, Lake Sebu, South Cotabato), Alvin Luque {Ka Joaquin} (2020-12-10, Tandag City, Surigao del Sur), Antonio Cabanatan {Ka Manlimbasog} (2020-12-26, Oton, Iloilo), Florenda Yap {Ka Osang} (2020-12-26, Oton, Iloilo), Preciano Galleon {Ka Penoy} (2021-01-20, Matalom, Leyte), Michael Bagasala (2021-01-24, Barcelona, Sorsogon), Reynato Matos {Ka Roy} (2021-03-02, Maco, Davao del Sur), Carlito Perez {Ka Real} (2021-03-21, Balatan, Camarines Sur), TNU {Ka Jeck-Jeck} (2021-03-24, Barangay Trinidad, Guihulngan City), TNU {Ka Jk} (2021-03-24, Barangay Trinidad, Guihulngan City), TNU {Ka Michael} (2021-04-21, Hinoba-an, Negros Occidental), TNU {Ka Kenken} (2021-04-21, Hinoba-an, Negros Occidental), Lowel Riza Mendoza {Ka Bernie} (2021-05-21, Sta. Rosa, Laguna), Christine Estocado {Ka Billy} (2021-05-21, Sta. Rosa, Laguna), Christopher Buton {Ka Omar} (2021-05-21, Sta. Rosa, Laguna), Fr. Rustico Tan {Ka Tony} (2021-05-28, Pilar, Camotes Island), Reynaldo Bocala {Ka Minoy} (2021-05-28, Pavia, Iloilo), Willy Arguelles (2021-05-28, Pavia, Iloilo), Kerima Tariman {Ka Ella} (2021-08-20, Silay City, Negros Occidental), Jhon Niebres Peñaranda {Parts Bagani} (2021-08-21, Polomolok, South Cotabato), Dioscorro L. Roma {Ka JR} (2021-09-12, Lupi, Camarines Sur), Marilyn Badayos {Ka Monet} (2021-09-30, Manapla, Negros Occidental), Rudy Carbajosa {Ka Brod} (2021-09-30, Manapla, Negros Occidental), Ronilo Desabille {Ka Huawei} (2021-09-30, Manapla, Negros Occidental), Rufino Bocaval {Ka Simo} (2021-09-30, Manapla, Negros Occidental), Jorge Madlos {Ka Oris} (2021-10-29, Impasug-ong, Bukidnon), Eighfel de la Peña {Ka Pika} (2021-10-29, Impasug-ong, Bukidnon), Floreta Ceballos {Ka Kelly} (2021-12-09, Manapla, Negros Occidental), Wilfredo Fuentes (2021-12-09, Manapla, Negros Occidental), Menandro Villanueva {Ka Bok} (2021-12-25, Mabini, Davao de Oro), Sandra Reyes {Ka Kaye} (2021-12-25, Mabini, Davao de Oro), Pedro Codaste {Ka Gonyong} (2022-01-25, Impasug-ong, Bukidnon), TNU {Ka Sandro} (2022-01-25, Impasug-ong, Bukidnon), Jelan Pinakilid {Ka Baking} (2022-02-18, Gingoog City, Misamis Oriental), Darling Bago Pinakilid {Ka Yandie} (2022-02-18, Gingoog City, Misamis Oriental), Virgilio Marco Tamban {Ka Bidam} (2022-03-09, Isabela, Negros Occidental), Ben Jack Rueles {Ka Yuhan} (2022-03-09, Isabela, Negros Occidental), Bryan Obin {Ka Tanel} (2022-03-12, Las Navas, Western Samar), Amado Adelantar {Ka Butil} (2022-03-16, Jiabong, Western Samar), Marie Norie Adelantar {Ka Tutri} (2022-03-16, Jiabong, Western Samar), TNU

{Ka Prex} (2022-03-25, Catubig, Northern Samar), Ezequiel Daguman {Ka Jess} (2022-03-25, Maragusan, Davao de Oro), Carlicio Sumalinog {Ka Wong} (2022-04-06, Talakag, Bukidnon), Jovilito Pontillas {Ka Zelong} (2022-04-06, Talakag, Bukidnon), Gary I Juliana {Ka Tata} (2022-04-06, Talakag, Bukidnon), Jelly Sugnot {Ka Kian} (2022-04-06, Talakag, Bukidnon), Antonio Abadeza {Ka Jovan} (2022-05-28, Daraga, Albay), Nikka de la Cruz {Ka Chai} (2022-07-06, Binalbagan, Negros Occidental), Roel Ladera {Ka Jack} (2022-07-06, Binalbagan, Negros Occidental), Alden Rodriguez {Ka Rocky} (2022-07-06, Binalbagan, Negros Occidental), Roel Deguit {Ka Caloy} (2022-07-06, Binalbagan, Negros Occidental), Rodrigo Mejica Lorezo {Ka Kute/Akag} (2022-08-07, San Jose de Buan, Western Samar), Delia Rosco Rotalan {Ka Kanay} (2022-08-07, San Jose de Buan, Western Samar), Vincent Madlos {Ka Yuno} (2022-09-03, Impasug-ong, Bukidnon), Glory Vic Belandres {Ka Layka} (2022-09-03, Impasug-ong, Bukidnon), Lonie Hainampos Pison (2022-09-30, Prosperidad, Agusan del Sur), Jessa Terol Empoy (2022-09-30, Prosperidad, Agusan del Sur), Carlito Ahina (2022-10-08, Palanas, Masbate), Romeo Nanta {Ka Juanito Magbanua} (2022-10-10, Himamaylan City, Negros Occidental)

